

Advies over meertaligheid als realiteit op school

Vlaamse Onderwijsraad

Kunstlaan 6 bus 6
BE-1210 Brussel

T +32 2 219 42 99

F +32 2 219 81 18

www.vlor.be
info@vlor.be

Wijs beleid door overleg

Adviesvrager: Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs op 12 mei 2016

Uitgebracht door de Algemene Raad op 27 oktober 2016 met eenparigheid van stemmen

Vorbereiding: commissie Diversiteit en Gelijke Onderwijskansen op 22 september 2016, 6 oktober 2016 en 20 oktober 2016 onder voorzitterschap van Kaat Delrue

Werden geconsulteerd de Raad Basisonderwijs op 12 oktober 2016, Raad Secundair Onderwijs op 13 oktober 2016

Dossierbeheerder(s): Marleen Colpin, Patrice Caremans

1 Situering

Op 12 mei 2016 ontving de Vlor van de minister van Onderwijs de vraag om een breed kader te ontwikkelen voor een actief talenbeleid op scholen waarbinnen taalcompetenties en diverse vormen van meertaligheid een plaats krijgen. Aanleiding voor deze vraag zijn de aanbevelingen van het vrijgegeven OBPWO-onderzoek 'Meertaligheid als realiteit op school' (MARS).¹ Op basis van de vraag van de minister en na overleg formuleert de Vlor een advies over de beleidsaanbevelingen van het onderzoek over meertaligheid.

2 Focus van het advies

Dit advies gaat niet over meertalig onderwijs of onderwijs in meerdere talen, wel over een plaats voor meertaligheid op school, ingebed in onderwijs dat maximaal inzet op de ontwikkeling van de schooltaalvaardigheid Nederlands.

De Vlor sluit met dit advies aan bij eerdere standpunten over talenbeleid en diversiteit. De raad pleitte al eerder voor een thuistalenbeleid dat past in een doordacht, gedragen en geïntegreerd talenbeleid van de school. Naast de sterke focus op de ontwikkeling van schooltaalvaardigheid Nederlands is daarbij ook aandacht nodig voor de thuistaal van de leerlingen.²

De talige achtergrond van leerlingen is een van de vele aspecten van de diversiteit van de leerlingenpopulatie van een school. Die diversiteit als norm én meerwaarde is het uitgangspunt voor het beleid van elke school. Die gedragen visie vindt zijn neerslag in de engagementsverklaring 'Diversiteit als meerwaarde' van de Vlaamse onderwijswereld³ en in het recente gelanceerde Referentiekader voor Onderwijskwaliteit (ROK), waarin 'Schoolteam en lerenden gaan positief om met diversiteit.' als een van de kwaliteitsverwachtingen is geformuleerd.⁴

¹ De Backer, F., De Smet, A., Mertens, C., Van Biesen, L. & Van Hulle, E. (2015). *MARS Meertaligheid Als Realiteit op School. Eindrapport*. Geraadpleegd op 10 oktober 2016, via <http://data-onderwijs.vlaanderen.be/documenten/bestand.ashx?nr=6366>

De Backer, F., De Smet, A., Mertens, C., Van Biesen, L. & Van Hulle, E. (2015). *Beleidsamenvatting Meertaligheid Als Realiteit op School (MARS)*. Geraadpleegd op 10 oktober 2016, via <http://data-onderwijs.vlaanderen.be/documenten/bestand.ashx?nr=6365>

² Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. *Advies over de conceptnota modernisering secundair onderwijs - maatregelen basisonderwijs en eerste graad*, 17 september 2016.

Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. *Advies over de beleidsnota Onderwijs 2014-2019*, 27 november 2014.

Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. *Advies over de beleidsbrief Onderwijs 2015-2016*, 12 november 2015.

Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. *Advies over onderwijsdecreet XXIII*, 24 januari 2013.

Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. *Advies over de conceptnota 'Samen taalgrenzen verleggen'*, 27 oktober 2011.

³ Vlaamse Onderwijsraad (2014). *Diversiteit als meerwaarde. Engagementsverklaring van de Vlaamse onderwijswereld*. Geraadpleegd op 10 oktober 2016, via <http://www.vlor.be/verslag/diversiteit-als-meerwaarde-engagementsverklaring-van-de-vlaamse-onderwijswereld>

⁴ Onderwijsinspectie, Vlaamse Overheid, Overleg Kleine Onderwijsverstrekkers, Onderwijskoepel van Steden en Gemeenten, Provinciaal Onderwijs Vlaanderen, Katholiek Onderwijs Vlaanderen & GO! Onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap (s.a.). *Referentiekader Onderwijskwaliteit*. Geraadpleegd op 10 oktober 2016, via <http://mijnschoolsok.be/>

Dit advies gaat over het beleid voor het gewoon en buitengewoon basisonderwijs, het gewoon en buitengewoon secundair onderwijs.

3 Hoofdlijnen uit het MARS-onderzoek

Het onderzoek 'Meertaligheid als realiteit op school' had als doel de invloed van diverse aspecten van meertaligheid op onderwijsprestaties na te gaan en een instrumentarium aan te reiken voor een valide en betrouwbare meting van meertaligheid. Het onderzoek bracht ook meertalige praktijken en percepties over meertalig taalgebruik in kaart.

De resultaten van het onderzoek zetten een aantal klassieke veronderstellingen op de helling: zo spreken meertalige leerlingen thuis vaker Nederlands en maken ze vaker gebruik van Nederlandstalige media dan men algemeen veronderstelt. Op school blijken ze dan weer vaker hun thuistaal te gebruiken dan toegelaten is.

Meertalige leerlingen gebruiken thuis en op school verschillende talige registers door elkaar, afhankelijk van setting, gesprekspartner, thema, ..., waardoor het onderscheid tussen schooltaal en thuistaal in de realiteit niet strikt te maken is. Toch is de meting in het meeste onderzoek en in de bevraging voor de financiering van scholen naar de indicator 'thuistaal niet-Nederlands' op dat onderscheid gebaseerd. Dit doet onvoldoende recht aan de reële complexiteit van het taalgebruik van meertalige leerlingen.

De onderzoekers stellen dan ook voor om het taalgebruik van leerlingen breder en genuanceerder in kaart te brengen door:

- de meting uit te stellen in de tijd (enkele weken na inschrijving, om sociaal wenselijke antwoorden meer te vermijden);
- (ook) de leerlingen zelf te bevragen (en niet enkel hun ouders);
- te meten op meerdere momenten (omdat taalgebruik niet statisch is) en
- via een schaal (continuüm) i.p.v. dichotoom.

Het onderzoek peilde ook naar factoren die schoolprestaties voorspellen en die zouden kunnen worden opgenomen in een schaal voor een bredere meting. Goede voorspellers van schoolprestaties zijn: leesvaardigheid Nederlands, begrip in de andere taal/talen, taalgebruik op de speelplaats en taalgebruik met 'vader'.

De motivatie van meertalige leerlingen blijkt, net zoals bij eentalige leerlingen, een erg belangrijke rol te spelen voor hun schoolprestaties. De onderzoekers pleiten dan ook voor een positieve benadering van de thuistalen van de leerlingen, omdat dat een positief zelfbeeld en welbevinden stimuleert, wat bijdraagt tot hun (leer)motivatie. De onderzoekers stellen 'functioneel veeltalig leren' voorop, waarbij alle talige repertoires van leerlingen positief benut worden met het oog op hun (academische) ontwikkeling.

De onderzoekers formuleren de aanbevelingen op twee niveaus: het niveau 'klas en school' en het niveau 'beleid'. Voor alle niveaus pleiten ze voor een omslag in het denken over en omgaan met meertaligheid; een omslag naar het waarderen van alle thuistalen van leerlingen als een talent én ze benutten als een potentieel hulpmiddel, meer dan nu al het geval is.

De onderzoekers beschrijven wat het Vlaamse beleid kan doen om actief te stimuleren en te faciliteren dat scholen een open en constructief beleid voeren met betrekking tot meertaligheid. Dat kan via het beleidsdiscours en door scholen te stimuleren om meertaligheid te integreren in hun schoolbeleid en -praktijk. Voor dat laatste is het nodig om in te zetten op professionalisering van de lerarenopleiding, scholen en schoolactoren. De Vlor spreekt zich hieronder uit over de beleidsmatige aspecten van de aanbevelingen (zie 5).

4 Ander onderzoek

Ander recent onderzoek in Vlaanderen levert een empirische basis die de aanbevelingen van het MARS-onderzoek versterkt:

- Oprit 14: interdisciplinair onderzoek waarin onder andere de houding ten aanzien van de thuistaal op school bevestigd werd.⁵
- Thuistaal in onderwijs: evaluatieonderzoek bij het project 'Thuistaal in onderwijs' (Stad Gent) dat een positieve attitude ten aanzien van taaldiversiteit en ontwikkeling van de thuistaal bij anderstalige kinderen in het basisonderwijs beoogde.⁶
- Validiv: project waarin basisscholen in verschillende regio's inzetten op valoriseren van talige diversiteit, gekoppeld aan onderzoek dat inzoomde op implementatieprocessen, meertalige interactie, socio-emotioneel welzijn en leerprestaties.⁷
- Taalbeheersing en -gebruik van Marokkaanse en Turkse allochtonen. Resultaten van de Survey Integratie 2008: met o.a. resultaten van een bevestiging van allochtonen naar hun attitude ten opzicht van Nederlands en andere talen.⁸

5 Van aanbevelingen naar advies: meertaligheid als meerwaarde

Vanuit de beleidsaanbevelingen uit het MARS-onderzoek formuleert de Vlor zelf aanbevelingen aan de overheid voor het omgaan met meertaligheid in onderwijs als meerwaarde.

⁵ Clycq, N., Timmerman, C., Van Avermaet, P., Wets, J. Hermans, P. & et al. (2012). *Project Oprit 14 'Naar een schooltraject zonder snelheidsbeperkingen'*. Gent: Academia Press.

⁶ Ramaut, G., Sierens, S., Bultynck, K., Van Avermaet P., Slembrouck, S. Van Gorp, K. & Verhelst, M (2013). *Evaluatieonderzoek van het project 'Thuistaal in onderwijs' (2009-2012)*. Gent, Leuven: Steunpunt Diversiteit & Leren, Centrum voor Taal & Onderwijs.

⁷ Validiv staat voor 'valoriseren van linguïstische diversiteit' of 'Valorising Linguistic Diversity in Multiple Contexts in Primary Education'. Het implementatie- en onderzoeksproject (Strategisch Basisonderzoek) liep van 2012 tot 2015 en werd uitgevoerd door onderzoekers van Universiteit Gent, KU Leuven en Vrije Universiteit Brussel.

⁸ Vancluysen, K., Van Craen, M., & Ackaert, J. (2010). *Taalbeheersing en -gebruik van Marokkaanse en Turkse allochtonen Resultaten van de Survey Integratie 2008*. Geraadpleegd op 21 oktober 2016, via <http://www.steunpuntgelijkedansen.be/wp-content/uploads/II.19-Taalbeheersing-en-gebruik-van-Marokkaanse-en-Turkse-allochtonen.pdf>

5.1 Hanteer een stimulerend beleidsdiscours

De Vlor pleit voor een omslag in het discours op alle beleidsniveaus. Een beleidsdiscours dat het onderwijsveld uitdaagt tot een omslag in visie en praktijk met betrekking tot meertaligheid, heeft als uitgangspunten:

- Krachtig inzetten op (school)taalvaardigheid Nederlands én thuistaal waarderen en benutten, kunnen hand in hand gaan.
- Talen zijn (symbolische) markeerders van identiteit. Respect voor alle talen van de leerlingen bevordert hun gevoel van aanvaarding door de school en de samenleving. Als kinderen of jongeren zich gewaardeerd voelen, komen ze beter tot leren.

Meertaligheid als troef dus, als hefboom voor uitbreiding van de (taal)competenties en meer gelijke onderwijskansen, in een veilige en krachtige leeromgeving.

Onderzoeksbevindingen en de implicaties ervan voor de schoolpraktijk expliciteren en bijtreden, maakt deel uit van het verwachte discours. Er is veel bewijskracht uit onderzoek voor het inzetten van het hele talige repertoire van kinderen en jongeren in het onderwijs. Dat moeten scholen weten, zodat ze zich gesteund weten in een opener beleid. Dat leerkrachten de thuistalen van de leerlingen zelf zouden moeten beheersen om ze optimaal te benutten in de klaspraktijk, is een hardnekkig misverstand.

Dit advies richt de Vlor niet enkel tot de minister van Onderwijs. Ook in andere beleidsdomeinen (Welzijn, Jeugd, Cultuur, Inburgering, Huisvesting, ...) zijn een omslag in het beleidsdiscours en een positievere attitude ten aanzien van de thuistaal van alle deelnemers noodzakelijk.

5.2 Verwacht een kwaliteitsvol schoolbeleid

De overheid kan scholen stimuleren om een schooleigen en geïntegreerd beleid te voeren, dat vertrekt van een brede verkenning en analyse van de beginsituatie van haar leerlingen, hun talige diversiteit inbegrepen.

5.2.1 Beginsituatie breed in kaart brengen en analyseren

Het MARS-onderzoek stelt dat een analyse van de beginsituatie best vertrekt van een brede verkenning van de talige bagage van de leerlingen. De Vlor treedt deze aanbeveling bij. Een dichotome meting van de thuistaal en een test van de kennis van de onderwijstaal volstaan hier niet. De school kan de talige bagage in kaart brengen door veel breder te peilen naar goede voorspellers van schoolprestaties, zoals:

- taalvaardigheid Nederlands van de leerling;
- taalvaardigheid in de andere ta(a)l(en) die leerling gebruikt;
- taalgebruik van de leerling met de persoon/personen die de ouderrol opneemt/opnemen voor de leerling, de broers en zussen, de vrienden.⁹

⁹ Scholen kunnen zich daarvoor beroepen op de informatie die ze opvragen bij inschrijving via de 'Vragenlijst over de achtergrond van uw kind'. Omzendbrief BaO/2006/04 (2006). *Controle van de leerlingen in het gewoon basisonderwijs*. Bijlage 5. Geraadpleegd op 21 oktober 2016, via <http://data-onderwijs.vlaanderen.be/documenten/bestand.ashx?nr=3243>

5.2.2 Formuleer verwachtingen ten aanzien van schooleigen beleid

Vervolgens kunnen scholen bepalen hoe ze met de aanwezige talige diversiteit willen omgaan om tot verhoogde betrokkenheid en optimale ontwikkelingskansen te komen voor alle leerlingen.

Een gedragen visie en afstemming in het team over de plaats van meertaligheid op school en in de klas is daarbij een eerste basisvoorwaarde. Daarbij gaat het zowel over het waarderen en toelaten van de thuistaal met het oog op welbevinden en betrokkenheid van leerlingen en ouders als om het inzetten van de eigen talen in functie van het leerproces.

Er is niet één goed (meer)talenbeleid, eerder een continuüm van minder naar meer intensief inzetten op meertaligheid, waarop het schoolbeleid zich positioneert op basis van de eigen context van de school. Door haar discours en de verwachtingen ten aanzien van scholen kan de overheid stimuleren en faciliteren dat scholen planmatig en systematisch beleid voeren. Scholen krijgen de ruimte om hun eigen beleid te maken en de nodige kwaliteitscontrole zelf in te bouwen. De inspectie van haar kant neemt het omgaan met meertaligheid mee onder de loep als onderdeel van de doorlichting. De Vlor vraagt om in het toezichtskader bij het ROK duidelijke kwaliteitscriteria op te nemen die peilen naar positief omgaan met de aanwezige (talige) diversiteit.

De ontwikkeling van een schoolbeleid is een voortdurend proces, waarbij vele actoren betrokken zijn: het schoolbestuur, de directie, de leerkrachten, de leerlingen en de ouders. Allemaal staan zij voor de uitdaging om hun rol op te nemen zodat hun scholen, naast krachtig inzetten op taalvaardigheid Nederlands, ook op een respectvolle, zinvolle en dynamische manier kunnen omgaan met de talige identiteit van de leerlingen en hun ouders.

5.3 Zet in op professionalisering

Door extra in te zetten op professionalisering kan de overheid bijdragen tot een doordachte praktijk met betrekking tot meertaligheid op school.

5.3.1 Leerkrachten en andere schoolactoren

De Vlor treedt de aanbeveling van het MARS-onderzoek bij om in te zetten op professionalisering. Professionalisering biedt kansen op een nieuw elan, vooral als leerkrachten de ruimte krijgen om ervaringen op te doen. Hun attitudes en praktijk veranderen niet op basis van inzichten alleen, maar vooral op basis van positieve ervaringen. Handreikingen, begeleiding en ondersteuning kunnen leerkrachten versterken om met een zeer diverse groep leerlingen om te gaan en om voor alle leerlingen maximale kansen tot ontplooiing te garanderen. Het is de taak van de overheid om dergelijke initiatieven te faciliteren.

Centrale thema's voor de professionalisering zijn: expertise voor het opstellen en uitvoeren van een gedragen (talen)beleid; didactische inzichten in functie van het benutten van de thuistalen tijdens het leerproces (bijvoorbeeld het vermogen om na te denken over eigenschappen en

gebruik van taal, over gelijkenissen en verschillen tussen talen)¹⁰; breed evalueren en flexibel oriënteren, gebaseerd op het volledige cognitieve potentieel van leerlingen.¹¹

De pedagogische begeleiding en het CLB zijn belangrijke gidsen in dit veranderingsproces. Zij kunnen scholen verwijzen naar een eigen aanbod of vorming door schoolondersteuners en experts binnen of buiten de school.¹² Intervisie en uitwisseling, in lerende netwerken over schoolmuren heen, en leren van ervaringen in de ons omringende landen, zijn vaak verrijkend.

5.3.2 De lerarenopleiding

De onderzoekers pleiten voor meer aandacht voor het thema meertaligheid en professionalisering van de docenten in alle lerarenopleidingen: de geïntegreerde lerarenopleidingen kleuter-, lager en secundair onderwijs en de specifieke lerarenopleidingen. Als alle lerarenopleiders meer inzicht verwerven in (tweede)taalverwervingsprocessen, Nederlands als instructietaal, hoe meertaligheid in te zetten in het leerproces, hoe diversiteit te integreren in de (conceptuele) leerlijnen van het curriculum, ... kunnen ze die inzichten toepassen en ook doorgeven aan hun studenten. De Vlor treedt deze aanbeveling bij en benadrukt dat de studenten tijdens de opleiding volop kansen moeten krijgen om deze inzichten te leren omzetten in de praktijk.

5.4 Stimuleer een open dialoog tussen school en ouders

Bij ouders en andere schoolactoren leven percepties over de verwachtingen van de anderen over Nederlands en andere talen. Die verwachtingen vinden vaak hun oorsprong in veronderstellingen, maar ook in het heersende discours in de ruimere samenleving, bijvoorbeeld het inburgerings- en integratiediscours. Ook lijkt men vanuit die samenleving niet alle 'andere' talen op dezelfde manier te waarderen.

Het MARS-onderzoek beveelt aan om deze verwachtingen grootschalig in kaart te brengen met het oog op een stevige empirische basis voor beleid in dit verband. Zo kunnen manieren aangereikt worden om de verwachtingen beter op elkaar af te stemmen.

Voor de Vlor is het prioritair dat de overheid schoolactoren aanzet tot een open dialoog over meertaligheid. Een positief engagement ten opzichte van de onderwijstaal staat een positieve attitude ten opzichte van meertaligheid niet in de weg. De dialoog is gericht op de versterking van de school en de ouders in functie van de ontwikkeling van de kinderen en jongeren. De Vlor verwijst in dit verband ook naar de krachtlijn die hij eerder formuleerde voor een sterk

¹⁰ Auger, N. (2013). 'Positief omgaan met meertaligheid bij anderstalige nieuwkomers in Frankrijk. Verslag van het referaat van Nathalie Auger' in: Vlaamse Onderwijsraad (2013). *Een andere kijk op diversiteit*. Leuven: Acco, 88-89.

¹¹ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over de conceptnota modernisering secundair onderwijs - maatregelen basisonderwijs en eerste graad](#), 17 september 2016. p. 7 en p. 10.

¹² Bijvoorbeeld. *Metrotaal. Werken aan een open talenbeleid*. www.metrotaal.be is een webgebaseerde omgeving die scholen, interne en externe begeleiders wil inspireren en professionaliseren bij het werken aan positief omgaan met talendiversiteit. Het pakket wordt gebruikt om de competenties van het schoolteam te verbreden en te verdiepen.

Verley, V. (2016). 'Scholen begeleiden in omgaan met talige diversiteit: zijn er sleutels tot succes?' in: Van Praag, L., Sierens, S., Agirdag, O. & ed. al. (red.) *Haal meer uit meertaligheid. Omgaan met talige diversiteit in het basisonderwijs*. Leuven: Acco, 131-150

Beide publicaties zijn ontstaan uit het Validiv-project en focussen op het basisonderwijs.

basisonderwijs: 'Het educatief partnerschap tussen school, leerling en ouders levert sterk werk'.¹³

Voor het faciliteren van gesprekken met ouders, vraagt de Vlor aan de overheid om meer tolken(uren) te voorzien en de inzet ervan te koppelen aan objectieve criteria, zoals de taalvaardigheid Nederlands van de ouders en de aard van het gesprek. Dat moet ervoor zorgen dat scholen tolken deskundig kunnen inzetten waar ze het meest nodig zijn. Scholen moeten dus niet voor alle gesprekken tolken inzetten. Gesprekken die in het Nederlands kunnen verlopen, in een veilige context, bieden anderstalige ouders kansen om hun vaardigheid in het Nederlands verder te ontwikkelen.

De ouderkoepelverenigingen kunnen in de gesprekken tussen school en ouders een faciliterende rol opnemen. In hun beheersovereenkomst is een netoverschrijdende opdracht geformuleerd om ouders te ondersteunen op vlak van geletterdheid, in samenwerking met de basiseducatie.

6 Naar een andere meting voor financiering?

Voor de meting in functie van de financiering gaat de Vlor niet mee in het voorstel van de onderzoekers om dit anders in kaart te brengen. In zijn eerder advies over de werkingsbudgetten stelt de Vlor dat de kennis van het Nederlands van cruciaal belang blijft om aan onderwijs te kunnen deelnemen: 'Veel scholen moeten blijven investeren in de kennis van de onderwijstaal bij kinderen die thuis geen Nederlands spreken. Recent wetenschappelijk onderzoek bevestigt het verband tussen thuistaal en schoolprestaties voor wiskunde en wetenschappen.¹⁴¹⁵ Thuistaal blijft dus een relevante indicator voor de berekening van de werkingsmiddelen op basis van leerlingenkenmerken, zowel voor wat de kennis van de onderwijstaal betreft als voor het etnisch-cultureel kapitaal van een kind of een jongere. De Vlor wil die indicator behouden, ook al wordt die opgevraagd op basis van een verklaring op eer. Hij blijft wel vragende partij voor een meer objectieve manier om vast te stellen of een leerling al dan niet aantikt op deze indicator. Hij vraagt aan de overheid om te onderzoeken hoe deze indicator op een meer betrouwbare manier kan geregistreerd worden [...].'¹⁶

¹³ Vlaamse Onderwijsraad, Raad Basisonderwijs. [Advies over de krachtlijnen voor een sterk basisonderwijs](#), 16 september 2015.

¹⁴ Bellens, K., Arkens, Th., Van Damme, J. & Gielen, S. (2013). *Sociale ongelijkheid en ongelijkheid op basis van thuistaal inzake wiskundepreraties in het Vlaamse onderwijs: Veranderingen tussen 2003 en 2011 op basis van TIMSS, vierde leerjaar*. Research paper SSL/2013.03/1.1.2. Leuven: Steunpunt SSL. Geraadpleegd op 15 september 2015, via https://steunpuntssl.be/Publicaties/Publicaties_docs/ssl-2013.03-1-1-2-sociale-ongelijkheid-en-ongelijkheid-op-basis-van-thuistaal-inzake-wiskundepreraties

¹⁵ Bellens, K., Arkens, Th., Van Damme, J. & Gielen, S. (2013). *Sociale ongelijkheid en ongelijkheid op basis van thuistaal inzake wetenschapspreraties in het Vlaamse onderwijs: Veranderingen tussen 2003 en 2011 op basis van TIMSS, vierde leerjaar*. Research paper SSL/2013.02/1.1.2. Leuven: Steunpunt SSL. Geraadpleegd op 14 september 2015, via https://steunpuntssl.be/Publicaties/Publicaties_docs/ssl-2013.02-1-1-2-sociale-ongelijkheid-en-ongelijkheid-op-basis-van-thuistaal-inzake-wetenschapspreraties

¹⁶ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Toekenning en aanwending van de werkingsbudgetten voor het gewoon basis- en secundair onderwijs](#). Advies naar aanleiding van de evaluaties van het Rekenhof en de KU Leuven, 24 september 2015. p. 6-7.

Op die vraag moest het MARS-onderzoek een antwoord bieden. In lijn van hun algemene aanbeveling voor een verfijndere meting stellen de onderzoekers voor, ook voor de meting in functie van de financiering, te peilen naar taalgebruik van de leerling met ouder 1 en ouder 2 (via uitgestelde bevraging), taalvaardigheid Nederlands van de leerling (pas vanaf de leeftijd van 9-10 jaar) en taalvaardigheid in de andere ta(a)l(en) die leerlingen gebruiken.

Deze aanbeveling uit het MARS-onderzoek roept bij de Vlor bedenkingen op:

- Er is geen evidentie voor het feit dat de voorgestelde meting ervoor zou zorgen dat scholen in de toekomst anders/correceter gefinancierd worden voor de aanwezige talige diversiteit. Het houdt alleszins meer werk in: voor scholen en voor de administratie. Of men deze extra belasting wil aangaan, staat of valt met de vraag wat de impact is. Dat zou moeten worden gesimuleerd, maar is (nog) niet gebeurd.
- Het moment van bevraging van de thuistaal kan niet losgekoppeld worden van het moment van inschrijving.
- Het is onduidelijk naar welk model voor financiering deze meting toe zou leiden. Zou er 'gegradeerd' worden gefinancierd, met andere woorden zou een school voor leerlingen geen/een beetje/veel middelen krijgen afhankelijk van de aard van meertaligheid? Zoals de Vlor het onderzoek begrijpt, gaat het ook niet om een continuüm maar wel om een 'meertalige ruimte' waarin de leerlingen zich bewegen. Hoe kun je dat vertalen naar een indicator?

De Vlor erkent dat de bredere meting van de talige achtergrond van leerlingen die de onderzoekers voorstellen, een meerwaarde is in het licht van school(taal)beleid. Dat is een verdienste van het MARS-onderzoek. 'Thuistaal/schooltaal' is niet dichotoom te meten. Kinderen en jongeren zijn meer of minder thuis in schooltaal en/of andere talen.

Voor de meting in functie van de financiering ligt dit anders. Hoewel hij zelf vragende partij was voor onderzoek naar een andere manier om de indicator in kaart te brengen, blijft de Vlor voorstander van werken met de verklaring op eer, tot verder onderzoek, simulaties inbegrepen, meer richting geeft. Wat ook voorwerp zou moeten zijn van verder onderzoek, is de vraag of ook in de context van het buitengewoon onderwijs de financiering zou moeten worden gerelateerd aan thuistaal. Ook meer onderzoek in de context van het secundair onderwijs is wenselijk om het beleid te onderbouwen.

Het is essentieel dat scholen in de toekomst financiering blijven ontvangen die (voor een deel) gebaseerd is op de sociale en migratie-achtergrondkenmerken van de leerlingen. Die achtergrondkenmerken zijn niet determinerend. Niet elke leerling die eraan beantwoordt, zal per definitie en onvermijdelijk een minder vlot leerproces kennen en schoolse achterstand oplopen. Maar die achtergrondkenmerken geven wel een aanwijzing voor een verhoogd risico daarop. Scholen met meer leerlingen met een verhoogd risico moeten meer inspanningen leveren om gelijke onderwijskansen te realiseren. Dat verantwoordt dat de financiering deels op die achtergrondkenmerken gebaseerd is. De middelen die scholen krijgen, zetten ze in om alle leerlingen optimale kansen tot leren te bieden. Hoe ze die middelen inzetten in een geïntegreerd beleid voor alle leerlingen, is de focus van hun beleid. Daarbij kunnen ze vertrekken van een breed en genuanceerd beeld van de (talige) bagage van leerlingen individueel en als groep. Het MARS-onderzoek reikt daartoe mogelijkheden aan.

7 Tot slot

Dit advies is een pleidooi om meertaligheid een volwaardige, verrijkende plaats geven in de klas en op school in functie van welbevinden, betrokkenheid en leersucces. Dat staat het leren van het Nederlands niet in de weg. Daar is een stevige empirische basis voor. Wat nodig is, is een basishouding om positief aan de slag te gaan met de dynamische meertalige identiteit en competenties van leerlingen, en voldoende expertise bij alle schoolactoren: daar kan en moet het Vlaamse beleid op inzetten.

Mia Douterlungne
administrateur-generaal

Harry Martens
voorzitter